

مکانی برای شگفتی

گاهی اوقات شنیدن یک جمله، خواندن یک کتاب یا تماشای یک رویداد یا مواجهه با یک رویداد کافی است تا زندگی کسی را برای همیشه تغییر دهد.

جام جم آنلاین: گاهی اوقات شنیدن یک جمله، خواندن یک کتاب یا تماشای یک رویداد یا مواجهه با یک رویداد کافی است تا زندگی کسی را برای همیشه تغییر دهد.

مهم نیست چه سنی دارید یا از چه سطح تحصیلاتی برخوردارید، همیشه این شانس وجود دارد اتفاقی کوچک، شما را از مسیر ساده و تکراری زندگی روزمره خارج کرده و به سوی دنیای جدید سوق بدهد. یکی از مراکز که وظیفه دارد موتور محرکی برای این مواجهه فراهم کند، موزه‌ها و مراکز علوم است.

تصور جامعه‌ای توسعه‌یافته بدون توسعه علمی امکان‌پذیر نیست و توسعه علمی در کنار بسیاری از عوامل فنی و مالی که نیاز دارد، محتاج افزایش آگاهی‌های عمومی مردم از علم، علاقه‌مند شدن آنها به داستان علم و ماجراجویی علمی و همین‌طور برانگیختن علاقه نوجوانان و کودکان به مسیر علم است.

کسانی که امروز جرقه علاقه به علم در دل و ذهن آنها روشن می‌شود در آینده به اعضای از جامعه علمی بدل می‌شوند و این امکان را پدید می‌آورند که علم و آگاهی به شکل جریان‌ی مستمر در بین نسل‌های مختلف منتقل شده و آینده کاوش‌های علمی تضمین شود.

از سوی دیگر، مردم عادی نیز نیاز دارند با علم و داستان شگفت‌انگیز آن آشنا شوند. درک علمی نه‌تنها به مردم کمک می‌کند در زندگی روزمره خود منطقی‌تر تصمیم بگیرند که به آنها کمک می‌کند به حمایت از علم برخیزند و بویژه آنجا که بحران‌های سیاسی، اقتصادی یا بین‌المللی فرآیند توسعه علمی و پژوهشی را تهدید می‌کند، از آن حمایت کنند.

برای این‌که چنین علاقه‌ای را به وجود آورد و آن را زنده نگه داشت، راه‌های بسیاری وجود دارد؛ از نهادهای مروج علم گرفته تا مجلات و روزنامه‌ها و موزه‌های علم و مراکز نمایشگاهی علم.

موزه‌های علم مدرن اما برای مخاطبان خود - از کودکان خردسال تا پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌ها - می‌توانند تجربه‌ای فراموش‌نشده فراهم آورند که آنها را برای همیشه علاقه‌مند به موضوعی علمی کنند.

چنین مراکزی که در ایران هم نمونه‌هایی از آن وجود دارد، تعریف ساده‌ای دارد. اجازه دهید بازدیدکنندگان به جای این‌که صرفاً بیننده و شنونده داستان علم باشند تا خود را به طور سطحی با آن درگیر کنند، اولین آموزه‌های مشاهده و درک رویدادها را به گونه‌ای دست‌اول تجربه کنند.

امروز دیگر موزه‌های علم مانند گذشته مکان‌های خشک و سرد و بی‌روحی نیست که تعدادی ابزار علمی در آنها به نمایش گذاشته شود یا تعدادی آزمایش ساده به دست کارشناسان برای گروهی از بازدیدکنندگان انجام می‌گیرد.

در دوره ما با توجه به تغییرات عمده‌ای که روش زندگی مردم به خود دیده، بخصوص متأثر از انقلاب دیجیتال، نیاز بازدیدکنندگان با گذشته فرق کرده و از سوی دیگر امکانات قابل ارائه به آنها به‌گونه قابل توجهی افزایش یافته است.

امروزه در بسیاری از مراکز علم در کنار نمایشگاه‌های دائمی، نمایشگاه‌های موضوعی با محور داستانی از علم برگزار می‌شود.

نمایشگاهی که طراحی و اجرای آن شاید چند سال زمان ببرد و در آن از همه امکانات روز فناوری استفاده می‌شود تا مخاطب را هرچه بیشتر با محتوای نمایشگاه درگیر کند.

اساس چنین نمایشگاه‌هایی تعامل با بازدیدکنندگان است. دیگر خبری از راهنماها نیست و این کار به عهده ابزارهای راهنمای الکترونیک گذاشته شده است که متناسب با هر جایی که در نمایشگاه قرار می‌گیرید، اطلاعات دست اولی از آن را برای شما روایت می‌کند یا از شما می‌خواهد خودتان وارد آزمایشی شوید و آن تجربه را شخصاً انجام دهید؛ البته برای این‌که در فرآیندی هیجان‌انگیز مخاطب شما بدون آن‌که به‌طور مستقیم احساس حضور در سر کلاس درسی را کند و در پایان بازدیدش متوجه شود چیزی بر دانایی

او افزوده شده نه تنها کار ساده‌ای نیست که می‌تواند بسیار هزینه‌بر نیز باشد.

برای مثال پس از بازنشسته شدن شاتل‌های فضایی، ناسا آنها را به موزه‌های مختلف اهدا کرد تا مردم این فرصت را داشته باشند تا از نزدیک سفینه‌ای - که روزی مهم‌ترین ابزار رفت و آمد فضایی بشر به شمار می‌رفت - را مشاهده کنند.

تصور ایستادن در کنار ابزاری که روزی از فراز سر ما در مدار زمین عبور کرده می‌تواند هیجان‌انگیز باشد، اما از آن مهم‌تر نحوه ارائه و نمایش چنین اثری است.

در بین موزه‌های مختلفی که این شاتل‌ها به آنها داده شد، یک نمونه استثنایی وجود دارد. ناسا شاتل فضایی آتلانتیس را برای خودش نگه داشت تا آن را در موزه ویژه‌ای در مرکز پروازهای فضایی کندی در فلوریدا به نمایش بگذارد.

برای نمایش این فضایی‌های قدیمی، آن هم در محیطی که روزی محل اصلی فعالیت‌های مرتبط با آن بوده است معماران و طراحان نمایشگاه تصمیم گرفتند تا دست به احداث بنایی مدرن بزنند و برخلاف سایر نمایشگاه‌هایی که شاتل‌های فضایی را در اختیار دارند آن را در حالتی شبیه به پرواز در مدار قرار دهند.

اینچنین طراحی می‌تواند امکانات زیادی برای طراحان ایجاد کند.

آنها می‌توانند نمایش‌های ویژه‌ای را در توصیف ماموریت‌های مداری شاتل طراحی و اجرا کنند و مخاطب باتجربه متفاوت‌تری از نمایشگاه به خانه بازگردد.

در محوطه بیرونی این نمایشگاه برای این‌که مقیاسی از عظمت این پروژه به مخاطب نشان داده شود، تانک بیرونی و موشک‌های جنبی شاتل به شکل ستونی در کنار نمایشگاه اصلی قرار گرفته‌اند.

فضایی که به بهانه شاتل آتلانتیس طراحی شده است، نه تنها تبدیل به یکی از جاذبه‌های اصلی آن منطقه می‌شود که نقش مهمی در علاقه‌مند کردن بسیاری از بازدیدکنندگان - که برخلاف ما در سال‌های آینده خاطره‌ای از دوران پروازهای شاتل ندارند - را بازی خواهد کرد.

البته همیشه چنین نمایشگاه‌هایی به فضای بسته درون نمایشگاه محدود نمی‌ماند. برخی مخاطبان در طول یک بازدید طولانی از یک نمایشگاه احتمالاً مجذوب انبوه اطلاعاتی می‌شوند که یکباره در مواجهه با آن قرار گرفته‌اند.

با این حال، موزه‌های علم برای این‌که این افراد را پس از بیرون رفتن از نمایشگاه به حال خود رها نکنند و آنها را به مطالعه بیشتر تشویق و از سوی کسانی که امکان حضور فیزیکی در نمایشگاه‌ها را ندارند، فرصتی فراهم کنند از امکانات دنیای مجازی کمک بگیرند.

یکی از بهترین نمونه‌های اینچینی موزه‌های علمی اکسپلوریتوریوم (exploratorium.edu) است. این موزه علم بزرگ یکی از بهترین فعالیت‌های آنلاین را در بین نمونه‌های دیگر دارد، اگر سری به پایگاه اینترنتی این موزه بزنید و به بخش فعالیت‌های اینترنتی مراجعه کنید با مجموعه وسیعی از موضوعات مختلف در حوزه‌های مختلف علمی مواجه می‌شوید که هر یک از آنها همراه بخشی از توضیحات دقیق و کامل آمده و حتی برای افرادی که دارای پیش‌زمینه علمی مناسب و اطلاعات قبلی نیز هستند کارآمد است.

مرور چنین نمونه‌هایی برای مراکز علمی و مراکز آموزش عمومی‌ها نیز می‌تواند آموزنده باشد. در سال‌های اخیر، فعالیت‌های ترویجی علمی در ایران رشد قابل توجهی داشته است و در برخی رشته‌ها مانند برگزاری برنامه‌های عمومی رصدی و جشن‌های نجومی کشور ما ابتکارات ارزنده‌ای را بروز داده‌اند که مورد توجه جامعه ترویج علم جهان نیز قرار گرفته است، اما مسیر توسعه علم جز با استفاده از بهترین تجربه‌ها و بهترین ایده‌های ممکن میسر نمی‌شود. (جام جم - ضمیمه سیب)

پوریا ناظمی